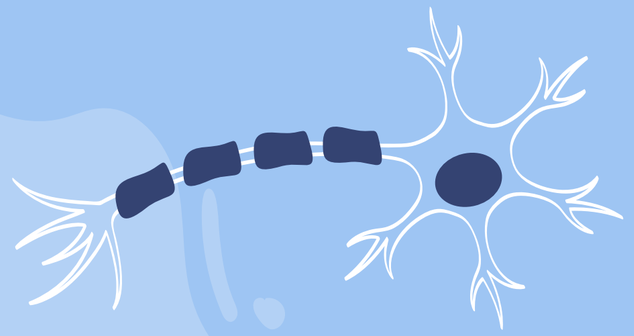
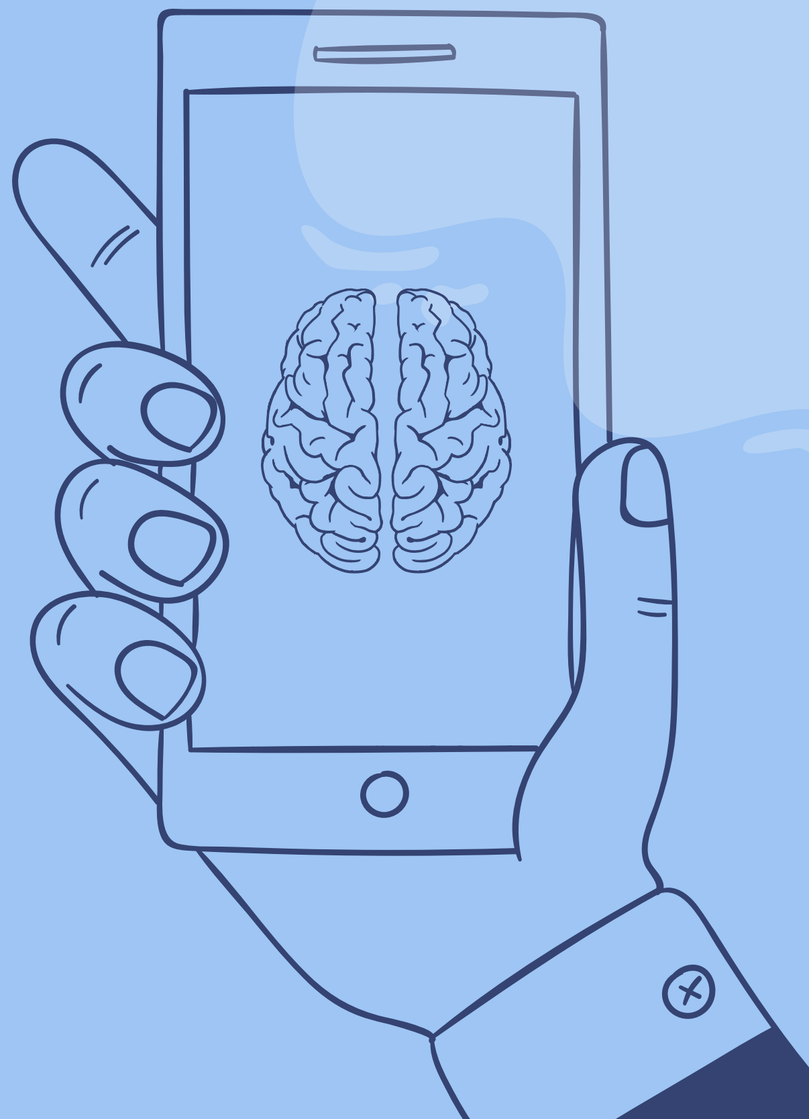
Digitalna vključenost oseb z afazijo

Presoja mobilnega terapevtskega orodja za jezikovno vadbo

Brina Jesenovec in Tjaša Robič
Pedagoška fakulteta UL
Logopedija in surdopedagogika

Ko je sporočilo težje prenesti

- **Afazija** = **pridobljena jezikovna** motnja, najpogosteje **po možganski kapi**
  - Težave pri **govornem izražanju, razumevanju, poimenovanju, branju, pisanju, ponavljanju**
  - Posledice ne samo na ravni besed → vpliv na **vsakodnevni pogovor**, **samostojnost**, **socialno vključenost** in **kvaliteto življenja**
- V praksi **težave razlikujejo** od posameznika do posameznika
  - Pri eni osebi: priklic in poimenovanje besed, pri drugi: ponavljanje, branje in pisanje → **Afazija ni ena sama težava** → eno digitalno orodje ne more ustrezati vsem uporabnikom ali vsem terapevtskim ciljem
- Najino **izhodišče:**
  - vprašanje: **Ali lahko digitalno orodje poveča možnosti za jezikovno vadbo, ne da bi pri tem pozabili, da komunikacija ni samo pravilno izbrana beseda na zaslonu ampak vsakodnevni proces sporazumevanja**

Zakaj sploh digitalno orodje?

- Pri **rehabilitaciji afazije** pomembni **pogostost** in **skupna količina jezikovne terapije**
- V praksi **intenzivno** in **dolgotrajno** obravnavo težko zagotavljati ves čas zaradi **časa**, **pomanjkanja kadra** in **organizacije**
- Odgovor → **digitalna orodja**
    - Aplikacija lahko omogoči: **dodatne ponovitve**, **strukturirano domačo vadbo** in **takojšnjo povratno informacijo**

    → Lahko zelo uporabno, **vendar**: če **digitalno vadbo** razumemo kot **dopolnilo** logopedski obravnavi, **ne** kot **nadomestitev**
- Najin prispevek **ni** vprašanje “Ali aplikacije delujejo?”
- Osredotočili na vprašanje: **“Kaj točno ta aplikacija ponuja, kako je zasnovan prenos informacij in pod katerimi pogoji jo je sploh smiselno vključiti v terapijo?”**

Kaj sva analizirali?

- Prispevek = **strokovno-konceptualna analiza** → nisva izvajali klinične raziskave z osebami z afazijo, temveč združili **pregled literature** in **funkcionalni preizkus aplikacije** Language Therapy 4-in-1
- Analiza usmerjena na **3 področja:**
  - katere **jezikovne zmožnosti** in **terapevtske cilje** naslavljajo posamezni **moduli**
  - kako **funkcionalnosti aplikacije** odražajo **koncepte teorije informacije**
  - katere **možnosti** in **omejitve** lahko prepoznamo pri **vključevanju v logopedsko obravnavo**
- funkcije aplikacije skozi **3 sklope indikatorjev:**
  - **jezikovno-terapevtski** (ciljno področje, vrsto naloge in oblike pomoči)
  - **informacijsko-komunikacijski** (modalnosti, redundanca, šum in povratna informacija)
  - **uporabniško-izvedbeni** (preglednost vmesnika, navigacija, ponavljanje in zahteve za uporabnika)

Language Therapy 4-in-1

= **aplikacija** podjetja Tactus Therapy za osebe z **afazijo** in **drugimi pridobljenimi komunikacijskimi motnjami**

- Združuje **4 module**
  - **razumevanje** - uporabnik izbere ustrezno sliko ali besedo glede na slišani oz. zapisani dražljaj
  - **poimenovanje** - poimenuje sliko in lahko uporabi različne oblike pomoči (semantični, fonološki ali pisni namig)
  - **branje** - povezuje zapisano besedo s pomenom
  - **pisanje** - naloge črkovanja, zapisovanja in dopolnjevanja besed

Comprehension
THERAPY

Naming
THERAPY

Language
THERAPY

Reading
THERAPY

Writing
THERAPY

Povezava s teorijo informacije

- Analizirali tudi na podlagi **teorije informacije**
  - Ponuja zelo uporaben način razmišljanja o prenosu sporočila

- **3 pomembni pojmi:**
  - **šum** - moti prenos sporočila (ni samo hrup v prostoru, lahko tudi posledica jezikovne okvare → oteži oblikovanje ali razumevanje sporočila)
  - **redundanca** =podajanje iste informacije po več poteh (uporabnik hkrati vidi sliko, zapisano besedo in lahko sliši zvočni dražljaj → več opore oz. boljše možnosti za razumevanje)
  - **povratna zanka** = uporabniku omogoča, da takoj izve, ali je bil njegov odziv ustrezen

Prednosti aplikacije

- Rezulati analize: aplikacija **jasno podpira** strukturirano **vadbo na ravni besede** (predvsem razumevanje besed, priklic in poimenovanje, branje ter pisanje)
- **Prednosti**:
  - isto vsebino poda **večmodalno**
  - **pregledne** naloge
  - **omejeno število** dražljajev
  - **ponovljive** vaje
  - ponekod: **prilagajanje kategorij** ali **števila ponujenih odgovorov**
- Z vidika teorije informacije: **večmodalnost poveča redundanco**, **jasna struktura zmanjša komunikacijski šum**, **takojšnja povratna informacija** pa vzpostavi **povratno zanko**
- V logopedski praksi: orodje za **dodatno, ciljno usmerjeno vadbo** (na obravnavi ali doma) pri uporabniku, za katerega so izbrane naloge relevantne

Omejitve aplikacije

1. Večina nalog usmerjena na **raven posamezne besede**
   - uporabno za določene terapevtske cilje, vendar **ne naslavlja neposredno spontanega pogovora, pripovedovanja, pragmatične rabe jezika ali komunikacije v naravnih situacijah**
   - posledično: **uspešnosti v aplikaciji ≠ boljša komunikacija v vsakdanjem življenju**
2. Aplikacija ne zajame **celostne kvalitativne analize napak** (npr. semantičnih ali fonoloških parafazij, perseveracij ali strategij samopopravljanja)
   - **Logoped** mora še vedno **opazovati**, kako je uporabnik prišel do odgovora, ne samo ali je bil odgovor pravilen
3. Pri izbiri uporabnika upoštevati tudi njegovo **pozornost, digitalno pismenost, motoriko, vidno-prostorske zmožnosti in potrebo po podpori**

Sklep: aplikacija je predvidoma primerna za **odrasle z blago do zmerno afazijo**, ki **razumejo osnovna navodila** in **zmorejo uporabljati zaslon na dotik**

Slovenski kontekst

- **Največja omejitev** - aplikacija **ni na voljo v slovenščini**
  - Angleški **dražljaji niso enakovredni** slovenskemu gradivu (drugačno besedišče, glasovna struktura, morfologija, pogostost besed)
  - Tactus Therapy potrdil, da **slovenska različica** trenutno **ni načrtovana**
- Pri **jezikovni terapiji** = **velik dejavnik**
- Language Therapy 4-in-1 **v SLO kot primer dobre zasnove digitalnega terapevtskega orodja** ne pa univerzalno uporabna rešitev za slovensko govoreče osebe z afazijo
- **Glavni zaključek:** digitalno orodje lahko **kakovostno dopolnilo** logopedski obravnavi, vendar: logoped smiselno umesti v terapevtski proces (ustrezen cilj, prilagojena zahtevnost nalog, spremljanje naučenega v vsakodnevno komunikacijo)
- **Digitalna dostopnost** ni dovolj. Orodje nujno prilagojeno **jeziku** uporabnika, **kognitivnim** in **motoričnim zmožnostim** in **komunikacijskim potrebam**. **

Hvala
za pozornost!

